

Rəna Vahid qızı HASILOVA

Qərbi Kaspi Universiteti
Politologiya, psixologiya və sosiologiya kafedrası, magistrant
E-mail: rana.hasilova@gmail.com

UŞAĞIN NİTQ İNKİŞAFINA AİLƏNİN TƏSİRİNİN ÖYRƏNİLMƏSİNDƏ NƏZƏRİ YANAŞMALARIN TƏHLİLİ

Xülasə

Müəllif təqdim olunan məqalədə ailənin sosial-psixoloji fenomen kimi formalaşması və bunun uşaqlara təsirini müzakirə etmişdir. Aydınır ki, ailənin insan həyatında böyük əhəmiyyəti vardır. Məqalədə ailənin mahiyyəti ilə bağlı, uşağın nitq inkişafına olan təsiri ilə əlqadar olaraq aktual məsələlərin ədəbiyyat icmalı üzrə təhlili aparılmışdır. Məqalədə uşağın inkişafına təsir edən ailə sisteminin müxtəlif aspektləri nəzərdən keçirilib. Beləliklə, sosial psixoloji tədqiqatlar ailə həyatının sosial-mədəni şəraitinin uşağın inkişafına təsirinə diqqət yetirir. Yerli və xarici tədqiqatların icmalı göstərir ki, ailəni öyrənərkən ailənin uşağın, o cümlədən nitq pozğunluğu olan uşaqların zehni inkişafına təsiri qəbul edilir.

Açar sözlər: ailə, uşaq, inkişaf, nitq, psixi inkişaf, sosial mühit.

OUT: 159.9

DOI: 10/54414/IJSZ3026

Giriş

Ailə problemləri həmişə tədqiqatçıların marağına səbəb olub. Uşaqların tərbiyəsi, şəxsiyyətin inkişafı, böyüklərin və uşaqların rifahı ilə bağlı bir çox suallar ailənin dəstəyi olmadan həll edilə bilməz. Uşaq şəxsiyyətinin formalaşmasında ailənin əhəmiyyəti və əvəzolunmazlığının xeyrinə müəyyən edilmiş çoxlu faktlar mövcuddur. Psixoloji tədqiqatlarda əsas diqqət ailə münasibətlərinin müxtəlif aspektlərinin uşağın tərbiyəsinə təsirinə verilir. Psixoloji tədqiqatlar arasında bütün ailə sisteminin fəaliyyət prosesinin uşağın zehni inkişafına təsirini nəzərə alan sistemli bir yanaşma çərçivəsində olan əsərlər xüsusilə fərqlənir.

Əsas hissə

Şəxsiyyətin formalaşmasında mühüm amillərdən biri kimi ailəyə diqqət artıq 1920-1930-cu illərin əvvəllərində özünü büruzə verir. Pedaqoji psixologiyada uşağın psixi inkişafında sosial mühitin rolu ilə bağlı mövqe L. S. Vygotsky [4] mədəni-tarixi nəzəriyyəsində aşkar edilmişdir. Daha sonra ailənin məişət və sosial şəraitinin uşağın fiziki və əqli inkişafına təsiri A. N. Leontiev, D. B. Elkonin, A. V. Zaporjetsin əsərlərində təsvir edilmişdir. Hazırda uşağın inkişafına təsir edən müxtəlif ailədaxili sosial-psixoloji amilləri təhlil edən çoxlu xarici və yerli əsərlər

mövcuddur. Müasir ailə və onun problemləri bir sıra elmlərin - psixologiya, pedaqogika, sosiologiya, demoqrafiya, iqtisadiyyatın tədqiqat obyektini kimi çıxış edir. Elmlərin hər biri ailənin öyrənilməsi üçün öz prinsip və yanaşmalarını işləyib hazırlamışdır. Lakin ailəni bir sistem kimi xarakterizə edən ümumi mövqeləri ayırd etmək mümkün deyil.

Tədqiqatçılar ailəni ər-arvad, valideynlər və uşaqlar arasında qarşılıqlı münasibətlərin sistemi, nikah-qohumluq münasibətləri, qohumluq münasibətləri ilə bağlı olan kiçik sosial qrup kimi müəyyən edirlər. Ailənin sosial qeyri-adekvatlığı cəmiyyətin fiziki və mənəvi təkrar istehsalına ehtiyacı ilə bağlıdır. Ailə insanın inkişaf etdiyi, öyrəndiyi və təhsil aldığı, bu mühitə müstəqil müdaxilə imkanlarını, onun çevrilməsi imkanlarını müəyyən edən yaşayış mühitidir. Ailənin ən mühüm xüsusiyyətləri onun funksiyaları, strukturu və dinamikasıdır. Bu xüsusiyyətləri nəzərdən keçirək. Müasir ailənin spesifikliyi aşağıdakılarla müəyyən edilir:

- Müasir cəmiyyətdə uşaqların tərbiyəsi, inkişafı və təhsili valideynlərin üzərinə düşür. Valideynlər övladları üçün övladlarının cəmiyyətin yetkin üzvü statusu qazanmasına qədər - məktəbi bitirənə qədər, bəzi cəhətlərdə isə ali təhsilini başa vuranadək hüquqi, maddi və mənəvi

məsuliyyət daşıyırlar. - Ailə birliyinin əsası sevgi, emosional bağ və mənəvi dəstəkdir.

-Ailə sistemi kifayət qədər açıqdır: müasir cəmiyyətdə evlənmək asandır, lakin boşanmaq da asandır. Ər-arvad özlərinin prioritet dəyərlər sisteminə əsaslanaraq ailələrinin gələcək taleyini sərbəst şəkildə müəyyən etmək hüququna malikdirlər.

Uşaqların çoxunun yetim evlərində tez ölməsi halı insanlara hələ qədim zamandan məlumdur. Aparılan araşdırmalara görə yetim evində olan uşaqlar çox kədərli olur. Hətta kiçik yaşlı uşaqların ölüm hadisəsi daha çox idi. Bu hadisə ikinci dünya müharibəsi illərində daha geniş vüsət almışdır. Uşaq psixiatrlarına bu hadisə məlum idi. Onlar müşahidə etmişdilər ki, ana və atasından, bacı və qardaşından ayrı xəstəxanada müalicə alan uşaqlar normal inkişaf etmirlər. Bu faktların ümumiləşdirilməsi nəticəsində elmdə qospitalizm termini əmələ gəlmişdir [2,257]. Qospitalizm dedikdə, yetim uşaqların, eləcə də anasından, atasından və b. Ayrılda xəstəxanada müalicə edilən uşaqların fiziki və psixi inkişafında özünü göstərən xüsusiyyətlər nəzərdə tutulur [2,258]. Ümumiyyətlə nəinki uşaqlar, hətta böyük adamlar da uzun müddət tənha qaldıqda, ünsiyyətdə olmadıqda, insanlardan təcrid şəraitində yaşadığı onları psixikasında da dəyişiklik, sarsıntı baş verir [3,74]. Ünsiyyət zamanı uşaqlar bir-birinə qarşılıqlı təsir göstərir, əlaqəyə girir, əməkdaşlıq edir və bir-birini anlayıb başa düşürlər [3,75]. Uşağın inkişafında ailədaxili ünsiyyət, həmçinin yaşlılarla, həmkarları ilə ünsiyyət mühüm rol oynayır: uşaq ata-ana ilə ünsiyyətdə formalaşmış ərsəyə çatır, onun bir şəxsiyyət kimi inkişafının özü bəzən həmin söhbətlərdə qoyulur [3,75].

Ailə mühiti konsepsiyasında G. A. Kovalev çoxlu hadisələri əhatə edir: yaşayış sahəsinin ölçüsü, yaşayış yerinin məkan təşkili, orada yaşayan insanların sayı, sosial məkanın təşkilinin xüsusiyyətlərini xarakterizə edən müəyyən ailə üzvləri arasında münasibətlərin xüsusiyyətləri [6]. Bu fenomen spektri uşaq inkişafının müəyyən bir modelinə aiddir. A.N-nin fikrincə. Leontieva, uşağın ətraf mühitlə qarşılıqlı əlaqəsi, onların "insan mədəniyyəti tərəfindən yaradılmış" mənimsənilməsi onun psixi inkişafında, şəxsiyyətinin formalaşmasında əsas rol oynayır.

Ailə, yəni onun xüsusiyyətləri və həyat obrazı uşağın inkişafında həm müsbət, həm də mənfi amil

kimi çıxış edə bilər. Uşağın şəxsiyyətinə müsbət münasibət ondan ibarətdir ki, insanların ailəsində ona ən yaxın olandan başqa heç kimin uşağa daha yaxşı münasibət göstərməməsi, onu bu qədər sevməməsi və ona əhəmiyyət verməməsidir. Və hər hansı digər sosial institutla birlikdə uşağın tərbiyəsinə potensial olaraq böyük zərər vura bilməz. Ailənin xüsusi rolu ilə əlaqədar olaraq, inkişaf etməkdə olan şəxsiyyətin davranışına ailənin müsbət təsirini maksimum dərəcədə artırmaq və mənfi təsirləri minimuma endirmək üçün bunu necə etmək barədə sual yaranır [8].

Tədqiqatlar ailə sisteminin müxtəlif aspektlərini araşdırır, ailənin sosial-psixoloji xüsusiyyətlərinin uşağın inkişafına təsirinin təbiətindən asılıdır. Sosial psixoloji yanaşma ailə həyatının sosial-mədəni şəraitinin uşağın inkişafına təsirinə diqqət yetirir. Bu yanaşma 19-cu əsrin ikinci yarısına təsadüf edir və antropoloq və sosioloqların əsərlərində öz əksini tapmışdır. Ailənin öyrənilməsinə sosioloji yanaşmanın spesifikliyi fərdin və cəmiyyətin qarşılıqlı əlaqəsində ailənin vasitəçiliyinin fundamental tədqiqinə, şəxsiyyət və dövlət arasında münasibətlərin uyğunlaşdırılmasına xüsusi diqqət yetirməsinə aiddir. Ailənin maraqları. Bu tədqiqatlarda ailənin sosioloji xüsusiyyətlərinin uşağın, o cümlədən nitq pozğunluğu olan uşağın psixi inkişafına təsiri təhlil edilir. Əksər tədqiqatçılar təhlükəsizlik, mənzil şəraiti, sanitariya-gigiyenik şərait, rejim, valideynlərin mədəni səviyyəsi, ailə həyatının ümumi oriyentasiyası. Ailə həyatının sosial-mədəni şəraitinə diqqətin artırılması inkişafda qüsurlu uşaq böyüdən ailələrin öyrənilməsinə yönəlmiş əsərlər üçün də xarakterikdir. Tədqiqatçılar nitq pozğunluğu olan uşağı olan ailəyə xas olan sosial xüsusiyyətləri vurğulamağa çalışırlar. Sosial psixoloji tədqiqatlar onurğa kimi ailə faktoru da daxil olmaqla, uşaqların psixi inkişafının pozulmasının sosial-psixoloji təyini konsepsiyasını dəstəkləyir. Qeyd edək ki, bu istiqamətdəki əsərlərdə ailənin uşağa təsiri valideynlərin intellektual və mədəni səviyyəsi, ailənin şəraiti və həyat tərzi ilə məhdudlaşır. Halbuki, ailə sadəcə bir yerdə yaşamaq və təsərrüfat işləri aparmaqla bağlı insanlar qrupu deyil, ailədə əsas olan onun üzvləri arasında yaranan və inkişaf edən münasibətdir.

Psixoloji tədqiqatlarda müəyyən əhəmiyyət kəsb edən ailədaxili sosial-psixoloji amillərə təkcə

ailənin sosioloji parametrləri deyil, həm də onun psixoloji-pedaqoji xüsusiyyətləri daxildir. Onlara aşağıdakılar daxildir: “maddi-məişət şəraiti; ailənin sayı və quruluşu, onun ideoloji-mənəvi və emosional-psixoloji iqlimi; ailə komandasının inkişaf səviyyəsi; onun üzvləri arasında münasibətlərin xarakteri; ailə iş mühiti; yetkin ailə üzvlərinin həyat təcrübəsi və mədəni və təhsil səviyyəsi; boş vaxtın mövcudluğu və ailənin asudə vaxtının təşkilinin xarakteri; valideynlərin şəxsi nümunəsi; media və mədəniyyətdən istifadə imkanları; ailədaxili ünsiyyətin və ailənin ətraf mühitlə ünsiyyətinin sistemi və xarakteri; yetkin ailə üzvlərinin pedaqoji mədəniyyətinin səviyyəsi; ailədə pedaqoji qüvvələrin bölgüsü; ailə ənənələri; valideynlərin peşə təcrübəsinin xüsusiyyətləri və s.” [5].

Ailənin tərbiyə imkanlarının psixoloji atmosfer, şəxsiyyətlərarası münasibətlər sistemi, uşaqlara münasibətin xarakteri, onların maraqları, ehtiyacları ilə əlaqəsi güclüdür. Bu A. S. Makarenkonun, A. S. Spivakovskayanın əsərlərində açıqlanır. Bu işə öz növbəsində pedaqoji-psixoloji istiqamətli əsərlərdə ailədaxili münasibətlər ailənin öyrənilməsinin əsas aspektinə çevrilir.

Tədqiqatçılar qeyd edirlər ki, ailədaxili münasibətlər sistemində ər-arvad arasında münasibətlər üstünlük təşkil edir. Ona görə də ailənin mənəvi-emosional iqlimi necə dəqiqdirsə, deməli, onun təhsil imkanları nikah münasibətlərinin xarakterindən və vəziyyətindən asılıdır [7].

Psixoloji yanaşma çərçivəsində nikah münasibətlərinin növünün uşağın psixi inkişafına təsiri, ailədəki münasibətli vəziyyətlərin xarakteri və mahiyyəti öyrənilir, ailənin tərbiyə funksiyasının səmərəliliyinə təsiri öyrənilir. Nikah uyğunluğu, sabitlik, sabitlik və nikahın rifahı, ailənin psixoloji iqlimi öyrənilir. Psixoloji-pedaqoji elmdə normal təhsil münasibətlərinin ər-arvadın qarşılıqlı razılığı, ailədaxili münasibətlərin bütün növlərində bir-birinə uyğunluğu ilə inkişaf etdiyi qəbul edilir. Ailədə məxfi münasibətlər uşaqların tərbiyəsi üçün ər-arvadın nikah üçün sosial-psixoloji hazırlığı, o cümlədən insan ünsiyyətinin elementar norma və qaydalarının mənimsənilməsi, qarşılıqlı öhdəliklərin qəbulu kimi xüsusi, müsbət dəyərə malikdir. ailə rollarına uyğun olaraq bir-

birinə: həyat yoldaşı, həyat yoldaşı, ata, ana və s.

Psixoloji istiqamətin tədqiqatçıların bir hissəsi belə bir fərziyyə irəli sürürlər ki, uşaq-valideyn münasibətlərinin vəziyyəti ailə tərbiyəsinin uğur və ya uğursuzluğundan asılı olan əsas amildir. Valideyn-uşaq münasibətləri problemi S. V. Kovalev, E. G. Eidemiller, V. V. Yustitski və tədqiqatçıların əsərlərində təhlil edilmişdir. Ailənin təhsil imkanları ilə valideynlərin fərdi tipoloji xüsusiyyətləri arasında əlaqə E. G. Eidemiller və başqalarının əsərlərində göstərilir. Uşağın inkişafına mənfi təsir göstərən valideynlərin şəxsiyyət xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirilib və təsvir edilmişdir.

Ailənin həyatının məzmunu ailənin həyata keçirilməsi üçün yönəldildiyi əsas funksiyaların təsviri ilə başa düşülə bilər. Tarixi inkişafının müəyyən mərhələsində ailəyə xas olan bir sıra funksiyalarda onun kiçik qrup və sosial institut kimi konkret məqsədi üzə çıxır. Ailənin funksiyaları həm ailənin mədəni-tarixi inkişafının xüsusiyyətlərini, həm də onun həyat dövrünün mərhələlərinin unikallığını əks etdirir. Ailənin funksiyaları cəmiyyətin sosial norma və dəyərlərinin dəyişməsindən asılıdır və qeyri-sabitdir. E. Eidemiller və V. Yustitskinin fikrincə, ailə funksiyaları onun üzvlərinin müəyyən ehtiyaclarının ödənilməsi ilə bilavasitə bağlı olan ailənin həyatıdır. Ailə funksiyaları ailə sisteminin mühüm xüsusiyyətləridir. Bu baxımdan, nitq pozğunluğu olan uşağın sosiallaşması üçün bir institut kimi ailənin sosial-psixoloji mahiyyəti və onun əsas funksiyaları aydın şəkildə əks olunur. Ailə psixologiyasında ailə funksiyalarının bir sıra təsnifatları müəyyən edilmişdir. Mövcud təsnifatlar ailə həyatının ümumi tərəflərini əks etdirir. Rusiyada 2000-ci ildə E. Eidemiller və V. Yustitski tərəfindən təklif olunan ailə funksiyalarının ən mühüm təsnifat hesab olunur.

Ailə münasibətlərinin əqli qüsurlu uşaqların inkişafına təsiri Amerika psixoloqlarının bir sıra tədqiqatlarının mövzudur. Bu tədqiqatların nəticələrinin göstərdiyi kimi, münasibətli nikah münasibətləri, ailənin dağılması uşaqların inkişafında, o cümlədən nitqində geriləmələrə səbəb olan halların artmasına kömək edir.

Psixoloji istiqamətin əsərləri ailədaxili münasibətlərin ayrı-ayrı komponentlərinin uşağın şəxsiyyətinin formalaşmasına və inkişafına təsirini

ortaya qoyur. Ailənin özündə mürəkkəb münasibətlər və müxtəlif alt sistemlərin qarşılıqlı təsirləri paradigması sistemli yanaşma çərçivəsində geniş vüsət almışdır. Bu yanaşma rus elmində B. F. Lomov, B. Q. Ananiev, A. Q. Asmolov və başqalarının işləyib hazırladıqları ideyalara əsaslanır. E. G. Eidemiller, V. V. Yustitsky və T. V. Andreeva ailələrinin aşağıdakı psixoloji xüsusiyyətlərini vurğulamışdır.

-Ailə üzvlərinin bir-birindən yüksək dərəcədə maddi, psixoloji, emosional asılılığı.

-Ailə rollarının qarışıqlığı, onların fərqliliyi və ardıcılığının olmaması.

-Məsafə və ərin ailə həyatında aşağı emosional iştirakı.

-Birgə yaşayış və ailə sisteminin sərhədlərinin qeyri-müəyyənliyi səbəbindən nəsillər arasında problemlər.

Ailə sistem terapiyasını ailəni geniş şəkildə öyrənən bir terapiya növüdür. Sistem yanaşması ailəni ailə üzvlərinin ehtiyaclarının tam ödənilməsinə təmin edən, xarici və daxili sərhədləri və münasibətlərin iyerarxik rol strukturu ilə xarakterizə olunan funksiyalar kompleksini həyata keçirən ayrılmaz bir sistem kimi qəbul edilir. Ailə sistem terapiyasını dəstəkləyən mütəxəsislər içərisində S. Minuxin, V. Satirin rolu danılmazdır. Ailə sisteminin sərhədləri ailə ilə onun bilavasitə sosial mühiti yəni xarici sərhədlər və ailə daxilindəki müxtəlif alt sistemlər yəni daxili sərhədlər arasındakı əlaqə ilə müəyyən edilir. Ailəyə iki əsas alt sistem daxildir: nikah münasibətlərinin alt sistemi və valideyn-övlad münasibətlərinin alt sistemi. Əlbəttə ki, nikah və uşaq-valideyn alt sistemləri arasında qarşılıqlı əlaqə və qarşılıqlı asılılıq mövcuddur.

Sistemli yanaşma ailənin vahid bütövlükdə, vahid psixoloji və bioloji orqanizm kimi tanınmasını, universal ailə münasibətlərinin tanınmasını nəzərdə tutur. Ailə sosial sistem kimi onun bütün üzvlərinə təsir göstərir. Eyni zamanda, onların hər biri öz şəxsi keyfiyyətləri, davranışları ilə ailə həyatına təsir edir. Bu kiçik qrupun ayrı-ayrı üzvləri üzvlərinin mənəvi dəyərlərinin formalaşmasına, bütün ailənin məqsəd və münasibətlərinə təsir göstərə bilər. Sistem yanaşması uşağın sosial və bioloji sistemlərin bir hissəsi olması iddiasını qəbul edir. O, sosial sistemlərə daxil olmaqla, keyfiyyətlərin və fərdiliyin inkişafı üçün əsaslar alır, onun sosial

mahiyyətini formalaşdırır. Sosial mühit təkcə xarici şərait kimi deyil, inkişafın mənbəyi kimi də çıxış edir. Bu yanaşmada şəxsiyyət problemləri ailə sisteminin disfunksiyaları ilə əlaqədar olaraq nəzərdən keçirilir. Ailənin uşağın inkişafı və tərbiyəsinə təsiri məsələsinə öyrənərkən tədqiqatçılar təhsilin səmərəliliyinin bütövlükdə ailənin fəaliyyət prosesindən asılılığını qeyd edirlər. Normal fəaliyyət göstərən ailədə uşağın səmərəli zehni inkişafının mümkün olduğu tərbiyə şəraiti yaradılır. Disfunksional ailə bir və ya bir neçə ailə üzvünün uyğun olmayan, qeyri-sağlam davranışının mənbəyidir [9].

Nəticə

Ailə sistemi bütün ailə üzvlərinin birgə fəaliyyətinin baş verdiyi proses kimi qəbul edilir. Uşağın nitq inkişafı kontekstində ailənin funksional xüsusiyyətlərinin rolu çox böyükdür. Ünsiyyət psixi inkişafın hərəkətverici qüvvələrindən biridir. Şəxsiyyətin formalaşmasında, uşağın nitq inkişafında ünsiyyətin özünəməxsus rolu vardır. Valideynlə mütamadi olaraq qurulan ünsiyyət uşağın nitqinə və psixi inkişafına müsbət təsir edəcəkdir. Uşağın inkişafında sosial mühitin böyük rolu var. Sonda müəllif belə bir nəticəyə gəlir ki, nitq pozğunluğu olan uşağın inkişafında ailə ən mühüm amil hesab edilir. Buna görə də ailənin funksional xüsusiyyətlərini və əsas xüsusiyyətlərini təhlil etməyi zəruri hesab edilir.

ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. Ə.S.Bayramov, Ə.Ə.Əlizadə. Psixologiya. Bakı, 2009
2. Ə.S.Bayramov, Ə.Ə.Əlizadə. Sosial Psixologiya. Bakı, 2003
3. Ə.Ə.Qədirov. Yaş Psixologiyası. Bakı, 2008
4. Выготский, Л. С. История развития высших психических функций: собр. соч. в 6 т. / – М.: Педагогика, 1982. – Т. 1. – 488 с.
5. Гребенников, И. Ф. Основы семейной жизни: учебное пособие / – М.: Просвещение, 1991. – 160 с.
6. Ковалев, Г. А. Психическое развитие ребенка и жизненная среда // Вопросы психологии. – 1993. – № 1. – С.13-17.
7. Титаренко, В. Я. Семья и формирование личности: научное издание / – М.: Мысль, 1987. – 352 с.
8. Эйдемиллер, Э. Г. Психология и психотерапия семьи: научное издание / СПб.: Питер, 2008. – 672 с.

9. Эйдемиллер, Э. Г. Семейный диагноз и семейная психотерапия: учебное пособие /– СПб.: Речь, 2006. – 352 с.

Рена Вахид кызы ХАСИЛОВА

Западно-Каспийский университет, кафедра политологии, психологии и социологии
магистрант

E-mail: rana.hasilova@gmail.com

ВЛИЯНИЕ СЕМЬИ НА РЕЧЕВОЕ РАЗВИТИЕ РЕБЁНКА, АНАЛИЗ ИЗУЧЕНИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ

Резюме

В представленной статье автор обсудил формирование семьи как социально-психологического феномена и ее влияние на детей. Очевидно, что семья имеет большое значение в жизни человека. В статье проведен анализ по обзору литературы актуальных вопросов, связанных с характером семьи, ее влиянием на речевое развитие ребенка. В статье рассмотрены различные аспекты семейной системы, влияющие на развитие ребенка. Таким образом, социально-психологические исследования сосредоточены на влиянии социокультурных условий семейной жизни и на развитие ребенка. Обзор отечественных и зарубежных исследований показывает, что при изучении семьи предполагается влияние семьи на психическое развитие ребенка, в том числе детей с нарушениями речи.

Ключевые слова: семья, ребёнок, развитие, речь, психологическая развитие, социальная среда.

Rana Vahid HASILOVA

Western Caspian University, Department of Politology, Psychology and Sociology, undergraduate student

Email: rana.hasilova@gmail.com

ANALYSIS OF THEORETICAL APPROACHES TO STUDYING THE INFLUENCE OF THE FAMILY ON THE CHILD'S SPEECH DEVELOPMENT

Summury

In the presented article, the author discussed the formation of the family as a socio-psychological phenomenon and its impact on children. It is clear that the family is of great importance in human life. In the article, an analysis of current issues related to the nature of the family and its impact on the child's speech development was carried out by means of a literature review. In the article, an analysis of current issues related to the nature of the family and its impact on the child's speech development was carried out by means of a literature review. Various aspects of the family system that affect the child's development were reviewed in the article. . Thus, social psychological studies focus on the influence of socio-cultural conditions of family life on child development. A review of local and foreign studies shows that when studying the family, the influence of the family on the mental development of the child, including children with speech disorders, is recognized.

Keywords: family, child, progress, speech, psychological develop, enviroment

Daxil olub: 018.08.2022